

บทที่ 3

อุปกรณ์และวิธีการทดลอง

เนื่องจากวิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีส่วนงานพัฒนาและงานศึกษาวิจัย โดยงานทั้ง 2 ส่วนนี้ได้ทำควบคู่กันไป งานพัฒนาบางส่วนสามารถดำเนินการได้ทันที แต่บางส่วนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มศักยภาพและการประยุกต์ใช้วัสดุคิบในท้องถิ่นเป็นอาหารสุกร จำเป็นต้องอาศัยผลการศึกษาซึ่งทั้งในห้องปฏิบัติการและการเลี้ยงสุกรในภาคสนาม จึงต้องทำส่วนนี้ให้เสร็จสิ้นก่อน จากนั้นจึงนำผลไปส่งเสริมเผยแพร่ให้แก่เกษตรกรเพื่อใช้ในกระบวนการผลิตจริง หลังจากนั้นจึงได้ทำการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนในวงกว้าง ดังนั้นจึงขอกล่าวถึงงานในแต่ละส่วนดังนี้

ก. การพัฒนาระบบผลิตสุกรและการสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการให้แก่เกษตรกร

1. จัดตั้งกลุ่มย่อยตามความสามารถของเกษตรกร จำนวน 6 กลุ่ม มีแผนการดำเนินงานของกลุ่มดังกล่าว 6 และ มีหน้าที่ดังนี้

กลุ่ม

ปลูกพืชอาหารสัตว์

ผลิตอาหารผสม

ผสมเทียม

เลี้ยงสุกรพ่อแม่พันธุ์

เลี้ยงสุกรขุน

การตลาดซึ่งทำหน้าที่ชำแหละและจำหน่ายสุกร

หน้าที่

ผลิตวัตถุดิบอาหารสัตว์ให้กลุ่มผลิตอาหารผสม

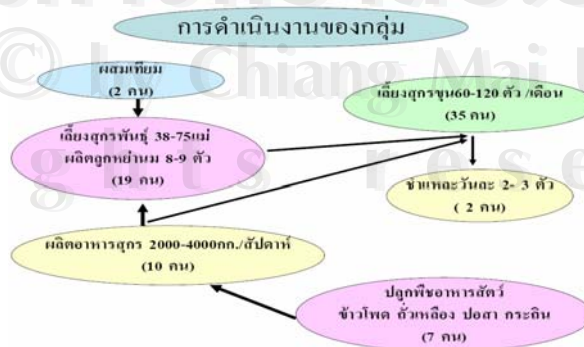
ผลิตอาหารผสมให้กลุ่มเลี้ยงสุกรขุนและสุกรพันธุ์

ผสมพันธุ์สุกรให้กับสมาชิกและเกษตรกรทั่วไป

ผลิตลูกสุกรขุนให้กลุ่มเลี้ยงสุกรขุน

ผลิตสุกรขุนให้กับกลุ่มตลาด

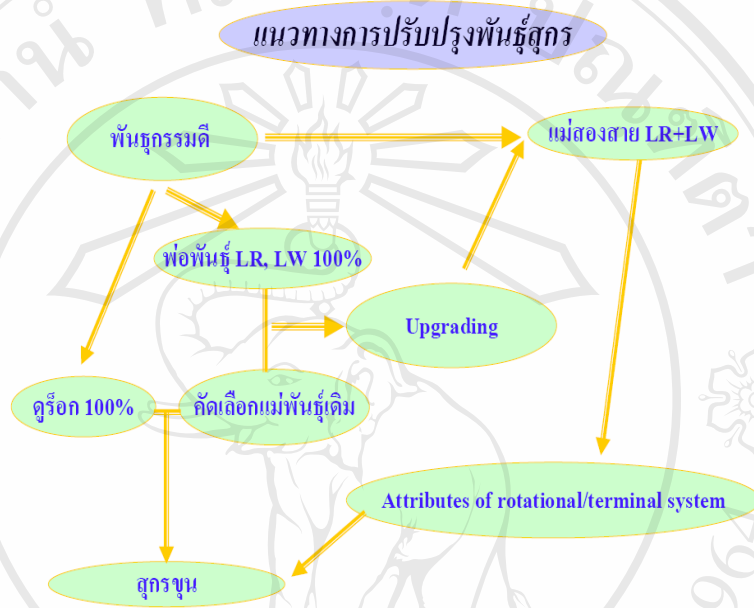
จำหน่ายเนื้อสุกรของสมาชิกในกลุ่ม

ภาพ 6 แผนผังการดำเนินงานของกลุ่ม

กิจกรรมที่ทำในส่วนนี้ได้แก่

1.1. นำสุกรสายเลือดดีจากบริษัทใหญ่ที่มีการผลิตสุกรพันธุ์เชิงการค้าเข้ามาปรับปรุงพันธุ์ โดยวิธี upgrading และใช้ระบบการผสมพันธุ์แบบ Attributes of rotational/terminal system (Bourdon, 2000) ดังแผนภาพ 7

ภาพ 7 แผนผังการปรับปรุงพันธุ์สุกร

1.2. ทำการเก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับอัตราการเจริญเติบโต และคุณภาพซาก (ความหนาแน่นสันหลังและพื้นที่หน้าตัดเนื้อสัน) ก่อนและหลังการปรับปรุงพันธุ์

1.3. ให้ความรู้ด้านอาหารสัตว์ พร้อมทั้งฝึกอบรมการคำนวณสูตรอาหารสุกรโดยใช้โปรแกรมเอสซีฟีด (SE feed) รวมทั้งทำการทดสอบความรู้ของเกษตรกรก่อนและหลังการฝึกอบรม

1.4. สาธิตและฝึกการผลิตอาหารสุกรให้แก่เกษตรกร เพื่อให้สามารถผลิตขายในกลุ่มได้ ทำการบันทึกข้อมูลการผลิต การคำนวณต้นทุนกำไรและการจัดระบบบัญชี

1.5. ปรับปรุงสภาพคอกและทำให้เกิดชีวภาพตามแนวทางของ Rodriguez *et al.* (1999) โดยดัดแปลงให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่

1.6. จัดการด้านการตลาดโดยวางแผนการผลิตสุกรให้สามารถชำแหละและจำหน่ายได้อย่างสม่ำเสมอ

ข. ศึกษาวิจัยการเพิ่มศักยภาพและการประยุกต์ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเป็นอาหารสุกร

1. การศึกษาในห้องปฏิบัติการ

1. 1. ศึกษาระยะเวลาการนึ่งข้าวโพดที่เหมาะสมและทดสอบการย่อยได้ของวัตถุดิบแห้งด้วย

วิธี *in vitro*

พัฒนาอุปกรณ์และศึกษาระยะเวลาการนึ่งข้าวโพดโดยใช้ถังเหล็กที่มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 45 ซม. สูง 70 ซม. ความจุประมาณ 80 ลิตร แบบมีฝาปิด ดัดแปลงให้ด้านล่างบรรจุน้ำและมีตะแกรงรองรับ เมล็ดข้าวโพดให้พ้นจากผิวน้ำ ใส่เมล็ดข้าวโพดให้เต็มถึงซึ่งจะบรรจุได้ประมาณ 50 กก. ตรงกลางมี ตะแกรงทรงกระบอก เเจาะรูโดยรอบเพื่อให้ไอน้ำผ่านขึ้นมาสัมผัสกับเมล็ดข้าวโพดได้ทั่วถึง ใช้เวลาในการนึ่งนาน 0, 10, 20, 30 และ 40 นาที นับจากไอน้ำเริ่มปรากฏที่ด้านบนของถัง แต่ละช่วงเวลา ทดลอง 4 ซ้ำ จากนั้นนำไปตากแดดให้แห้งเป็นเวลาประมาณ 3 ชั่วโมง แล้วนำมาบดให้ละเอียด และทดสอบการย่อยได้ด้วยเอนไซม์ pepsin – pancreatin วิธีวิเคราะห์แสดงในภาคผนวกที่ 2

วิเคราะห์ความแปรปรวนของข้อมูล (Analysis of variance) ตามแผนการทดลองแบบ Completely randomized design (Steel and Torrie, 1984) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยวิธี Tukey's Studentized Range (HSD) Test

1. 2. ศึกษาระยะเวลาการนึ่งที่ เหมาะสมในการลดสาร Trypsin inhibitor ในถั่วเหลือง

ศึกษาระยะเวลาการนึ่งถั่วเหลืองโดยใช้อุปกรณ์ และวิธีการเดียวกันกับ ข้อ 1.1 โดยใส่เมล็ดถั่วเหลืองให้เต็มถึงซึ่งจะใส่ได้ประมาณ 50 กก. แล้วทำการนึ่งเป็นเวลา 0, 15, 25, 35 และ 45 นาที นับจากไอน้ำเริ่มปรากฏที่ด้านบนของถัง ทำ 4 ซ้ำ หลังจากนั้นนำไปตากแดดให้แห้ง ทำการทดสอบความสุก ด้วยวิธี Urease test (Velp, 1995) ดังรายละเอียดแสดงในภาคผนวก 3

1. 3 การทำไบโอสาหมัก ไบโกระดุนหมักและการตรวจสอบปริมาณสารมิโมซิน

ทำการหมักปอสา โดยผสมไบโอสาที่หั่นแล้วกับรำละเอียด ร้อยละ 20 บรรจุในถังที่มี ฝาปิดลึอก เก็บไว้เป็นเวลา 21 วัน นอกจากนี้ทำการหมักไบโกระดุนด้วยวิธีเดียวกัน รายละเอียดแสดงไว้ในภาคผนวก 4

เก็บตัวอย่างไบโกระดุนหมักมาตรวจหาปริมาณสารมิโมซินรวม โดยได้รับความอนุเคราะห์ จากกองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์ ดังรายละเอียดภาคผนวก 5 เปรียบเทียบค่าดังกล่าวกับไบโกระดุนแห้ง อบที่อุณหภูมิ 60°ซ เป็นเวลา 36 ชั่วโมง

2. การศึกษาในฟาร์มเลี้ยงสัตว์ มีการทดลองต่าง ๆ ดังนี้

2.1. การย่อยได้และค่าพลังงานใช้ประโยชน์ได้ของข้าวโพดหนึ่งในสุกรเล็ก

ใช้สุกรลูกผสมสองสาย (Landrace x Large White) เพศผู้ตอน จำนวน 4 ตัว น้ำหนัก 13 ± 0.82 กิโลกรัม เลี้ยงบนกรงหาการย่อยได้แบบตัดแปลงทำด้วยเหล็กเส้นขนาด 3 หุน กรงละ 1 ตัว ให้สุกรได้รับข้าวโพดหนึ่งบดด้วยเครื่องบดเนื้อผ่านตะแกรงขนาด 0.5 มิลลิเมตร โดยให้กินอาหารเดี่ยวแบบเต็มที วันละ 2 เวลา คือ เวลา 06.30 น. และ 16.30 น. ให้สุกรมีระยะเวลาในการปรับตัว 4 วัน แล้วทำการเก็บข้อมูลเป็นเวลา 4 วัน โดยบันทึกปริมาณอาหารที่กิน ปริมาณมูลและปัสสาวะทั้งหมดที่ขับออก โดยวิธีเก็บแยกจากอาหารใช้ตาข่ายมุ้งลวดและถุงพลาสติกดำรองใต้กรง ภาชนะที่เก็บปัสสาวะเป็นขวดพลาสติกขนาด 1 ลิตร บรรจุ กรดซัลฟูริก (H_2SO_4) เข้มข้น 25% w/w จำนวน 25 มิลลิลิตร เพื่อช่วยกันการสูญเสียไนโตรเจนในรูปของแอมโมเนีย นำสิ่งขับถ่ายที่ได้เก็บไว้ที่อุณหภูมิ $-20^{\circ}C$ เพื่อรอการวิเคราะห์โดยในกรณีของมูลหาค่าวัตถุแห้ง โปรตีน^{1/} ไขมัน เยื่อใย เถ้าและพลังงานรวม ส่วนของปัสสาวะวิเคราะห์เฉพาะค่าพลังงาน ทำการคำนวณหาค่าการย่อยได้ของโภชนะและค่าพลังงานใช้ประโยชน์ได้ (ME) ตามสูตร เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการคำนวณสูตรอาหารต่อไป

$$\text{การย่อยได้ของโภชนะ (\%)} = \frac{[\text{โภชนะที่กิน (กรัม)} - \text{โภชนะที่ขับออกในมูล (กรัม)}]}{\text{โภชนะที่กิน (กรัม)}} \times 100$$

$$\text{พลังงานใช้ประโยชน์ได้ (ME, Kcal/kg DM)} =$$

$$\frac{[\text{พลังงานที่กิน (Kcal)} - \text{พลังงานที่ขับออกในมูล (Kcal)} - \text{พลังงานที่ขับออกในปัสสาวะ (Kcal)}]}{\text{อาหารที่กิน (กิโลกรัมวัตถุแห้ง)}} \times 100$$

2.2. การใช้ข้าวโพดหนึ่งทดแทนปลายข้าวในอาหารสุกรเล็ก

ใช้สุกรลูกผสมสองสาย (Landrace x Large White) เพศผู้ตอน จำนวน 24 ตัว น้ำหนักเริ่มต้น 13 ± 0.22 กิโลกรัม แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 4 ซ้ำ ๆ ละ 2 ตัว ให้แต่ละกลุ่มได้รับอาหารทดลอง (ตาราง 14) ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มควบคุม (มีปลายข้าวและกากถั่วเหลืองเป็นหลัก)

กลุ่มที่ 2 ใช้ข้าวโพดหนึ่งทดแทนปลายข้าว 80%

กลุ่มที่ 3 ใช้ข้าวโพดหนึ่งทดแทนปลายข้าว 100%

^{1/} โปรตีนในมูล วิเคราะห์โดยใช้มุลสดเพื่อป้องกันการสูญเสียไนโตรเจนขณะอบมุลให้แห้ง

ทำการทดลองเป็นเวลา 28 วัน บันทึกและคำนวณสมรรถภาพการผลิต (ปริมาณอาหารที่กิน อัตราการเจริญเติบโตต่อวัน อัตราแลกน้ำหนัก)

วิเคราะห์ความแปรปรวนของข้อมูลตามแผนการทดลองแบบ Completely randomized design (Steel and Torrie, 1984) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยวิธี Tukey's Studentized Range (HSD) Test

2.3. การใช้ปอสาหมักและกระถินหมักทดแทนกากถั่วเหลืองในสูตรอาหารสุกรรุ่นและสุกรขุน

ใช้สุกรลูกผสม 2 สาย (Landrace x Large White) เพศผู้ตอน จำนวน 24 ตัว น้ำหนักเริ่มต้น 33 ± 0.59 กก. แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 4 ซ้ำ ๆ ละ 2 ตัว ให้แต่ละกลุ่มได้รับอาหารทดลอง ดังนี้ (ตาราง 15)

- กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มควบคุม (มีปลายข้าว ข้าวโพด และกากถั่วเหลืองเป็นหลัก)
- กลุ่มที่ 2 ในช่วงน้ำหนัก 30 - 50 กก. ใช้กระถินหมัก 3% และปอสาหมัก 3%
ในช่วงน้ำหนัก 50 - 90 กก. ใช้กระถินหมัก 6% และปอสาหมัก 6%
- กลุ่มที่ 3 ในช่วงน้ำหนัก 30 - 50 กก. ใช้กระถินหมัก 6%
ในช่วงน้ำหนัก 50 - 90 กก. ใช้กระถินหมัก 12%

บันทึกและคำนวณสมรรถภาพการผลิต (ปริมาณอาหารที่กิน อัตราการเจริญเติบโตต่อวัน อัตราการแลกน้ำหนัก) และคุณภาพซาก เช่น เปรอร์เซ็นต์ซาก พื้นที่หน้าตัดเนื้อสัน และความหนาแน่นสันหลัง (Loon, 1978) แล้ววิเคราะห์ผลการทดลองทางสถิติเช่นเดียวกับข้อ 2.2.

2.5. การใช้ถั่วเหลืองนึ่งแทนปลาป่นและกากถั่วเหลืองในอาหารสุกรรุ่น - ขุน

ใช้สุกรลูกผสมสามสาย (Landrace x Large White x Duroc) คณะเพศ น้ำหนักเริ่มต้น ประมาณ 22 ± 0.35 กิโลกรัม เพศผู้ตอนจำนวน 12 ตัว และเพศเมีย จำนวน 12 ตัว แต่ละเพศแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 4 ซ้ำ ให้แต่ละกลุ่มได้รับอาหารทดลอง (ตาราง 16) ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มควบคุม (ปลายข้าว ข้าวโพดและกากถั่วเหลืองเป็นหลัก)
- กลุ่มที่ 2 ใช้ถั่วเหลืองนึ่งทดแทนกากถั่วเหลืองในอาหารสุกรรุ่น - ขุน
- กลุ่มที่ 3 ใช้ถั่วเหลืองนึ่งทดแทนกากถั่วเหลือง และปลาป่นในอาหารสุกรรุ่น - ขุน

ทำการทดลองเป็นเวลา 73 วันบันทึกและคำนวณสมรรถภาพการผลิตและคุณภาพซาก เช่นเดียวกับข้อ 2.4 วิเคราะห์ผลการทดลองทางสถิติเช่นเดียวกับข้อ 2.2

ตาราง 14 สูตรอาหารที่ใช้ในการทดลองการใช้ข้าวโพดนึ่งแทนปลายข้าวในอาหารสุกรเล็ก

วัตถุดิบ	ควบคุม	ข้าวโพดนึ่ง 80%	ข้าวโพดนึ่ง 100%
ปลายข้าว	60.70	12.41	-
ข้าวโพดนึ่ง	-	49.60	62.51
รำละเอียด	6.00	6.00	6.00
ปลาป่น	5.00	5.00	5.00
กากถั่วเหลือง	21.20	18.96	18.51
ถั่วเหลืองนึ่ง	5.00	6.00	6.00
ไลซีน	0.10	0.13	0.16
เมทไธโอนีน	0.05	0.10	0.12
เกลือ	0.20	0.20	0.2
โคแคลเซียมฟอสเฟต	1.20	1.10	1.00
พรีมิกซ์รุ่น-ขุน	0.50	0.50	0.50
รวม	100	100	100
โภชนาการจากการคำนวณ			
โปรตีน, %	20.00	20.00	20.00
ME, Kcal/kg	3360.26	3360.48	3361.72
Ca, %	0.78	0.74	0.71
Total P, %	0.60	0.66	0.67
Available P, %	0.40	0.41	0.40

ตาราง 15 สูตรอาหารสุกรรุ่นและขุนที่ใช้กระถินหมัก และปอสาหมักทดแทนกากถั่วเหลือง

น้ำหนักสุกร	20 - 50 กก.			50 - 75 กก.			>75 กก.		
	ควบคุม	ก 3% + ป 3%	ก 6%	ควบคุม	ก 6% + ป 6%	ก 12%	ควบคุม	ก 6% + ป 6%	ก 12%
ปลายข้าว	26.92	19.65	19.30	15.00	14.00	14.00	14.00	13.00	13.00
ข้าวโพด	20.00	20.00	20.00	30.40	17.44	15.21	63.42	51.81	49.89
ข้าวโพดนึ่ง	20.00	20.00	20.00	32.00	34.00	34.00	0.00	0.00	0.00
รำละเอียด	6.00	6.00	5.25	6.00	6.00	6.00	6.00	6.00	6.00
ปลาป่น	3.00	3.00	3.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00
กากถั่วเหลือง	22.13	9.30	9.65	11.53	1.58	3.85	11.51	0.08	2.17
ถั่วเหลืองนึ่ง	0.00	14.00	15.00	0.00	10.00	10.00	0.00	12.00	12.00
กระถินหมัก ¹	0.00	3.00	6.00	0.00	6.00	12.00	0.00	6.00	12.00
ปอสาหมัก ²	0.00	3.00	0.00	0.00	6.00	0.00	0.00	6.00	0.00
ไลซีน	0.00	0.05	0.05	0.17	0.20	0.17	0.17	0.20	0.17
เมทไธโอนีน	0.00	0.05	0.05	0.10	0.08	0.07	0.10	0.10	0.07
เกลือ	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35
ไคแคลฯ	1.10	1.10	1.00	2.10	2.00	2.00	2.10	2.10	2.00
พรีมิกซ์รุ่น-ขุน	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35
รวม	100	100	100	100	100	100	100	100	100
โภชนาการการคำนวณ									
โปรตีน, %	18.00	18.00	18.00	14.00	14.00	14.00	14.00	14.00	14.00
ME, Kcal/kg	3360.26	3294.94	3296.80	3265.69	3297.94	3266.97	3141.00	3139.70	3141.97
Ca, %	0.78	0.62	0.63	0.80	0.80	0.83	0.81	0.81	0.83
Total P, %	0.60	0.61	0.62	0.66	0.68	0.74	0.69	0.67	0.74
Available P, %	0.36	0.37	0.37	0.46	0.46	0.47	0.46	0.48	0.48

¹ กระถินหมัก (ก) ประกอบด้วยกระถินสดผสมรำละเอียด 20% หมักในถังพลาสติกที่มีฝาปิดสนิท เก็บไว้อย่างน้อย 21 วัน

² ปอสาหมัก (ป) ทำเช่นเดียวกับกระถินหมักแต่ใช้ใบปอสาแทนใบกระถิน

ตาราง 16 สูตรอาหารสุกรรุ่น - ขุนที่ใช้ถั่วเหลืองหนึ่งแทนกากถั่วเหลืองและปลาป่น

น้ำหนักสุกร	20 - 50 กก.			50 - 75 กก.			> 75 กก.		
	FFSB			FFSB			FFSB		
วัตถุดิบ	+			+			+		
	ควบคุม	fish	FFSB	ควบคุม	fish	FFSB	ควบคุม	fish	FFSB
ปลายข้าว	26.92	22.78	19.72	15.00	13.00	13.00	14.00	6.00	4.00
ข้าวโพด	20.00	20	20.00	30.40	41.04	40.93	63.42	69.25	69.21
ข้าวโพดหนึ่ง	20.00	20	20.00	32.00	21.00	19.00	0.00	0.00	0.00
รำละเอียด	6.00	6.00	6.00	6.00	6.00	6.00	6.00	6.00	6.00
ปลาป่น	3.00	3.00	0.00	2.00	2.00	0.00	2.00	2.00	0.00
กากถั่วเหลือง	22.13	0.00	0.00	11.53	0.00	0.00	11.51	0.00	0.00
ถั่วเหลืองหนึ่ง	0.00	26.17	31.48	0.00	13.91	17.62	0.00	13.70	17.34
ไลซีน	0.00	0.10	0.10	0.17	0.17	0.17	0.17	0.17	0.17
เมทไธโอนีน	0.00	0.05	0.10	0.00	0.05	0.10	0.00	0.05	0.10
เกลือ	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35
ไคแคลฯ	1.10	1.10	1.70	2.10	2.10	2.50	2.10	2.10	2.50
พรีมิกซ์รุ่น-ขุน	0.35	.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35	0.35
รวม	100	100	100	100	100	100	100	100	100
โภชนาการจากการคำนวณ									
โปรตีน, %	18.00	18.00	18.00	14.00	14.00	14.00	14.00	14.00	14.00
ME, Kcal/kg	3360.26	3368.89	3367.92	3265.69	3266.55	3267.80	3141.00	3158.53	3159.59
Ca, %	0.78	0.61	0.60	0.80	0.81	0.81	0.81	0.81	0.81
Total P, %	0.60	0.60	0.64	0.66	0.70	0.72	0.69	0.71	0.73
Available P, %	0.36	0.36	0.37	0.46	0.47	0.48	0.46	0.47	0.47

FFSB = ถั่วเหลืองหนึ่ง

ค. การเผยแพร่ผลงานและถ่ายทอดเทคโนโลยี

ทำการเผยแพร่ผลจากการวิจัยเชิงบูรณาการนี้ให้แก่เกษตรกร เอกชน หน่วยงานราชการ องค์กรที่มีความสนใจเพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการผลิตสุกรเชิงบูรณาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งค้ำประกันถึงสิ่งแวดล้อม และพัฒนาไปสู่ระบบการผลิตที่ยั่งยืนได้

สถานที่ในการดำเนินการวิจัย

- 8.1. กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรรายย่อย บ้านคอนชัย บ้านเฮี้ย และบ้านศาลา ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว จังหวัดน่าน
- 8.2. ห้องปฏิบัติการ คณะวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลน่าน
- 8.3. ห้องปฏิบัติการ ภาควิชาสัตวศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ระยะเวลาดำเนินงานวิจัย

ประมาณ 12 เดือน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved